

СЕКЦІЯ 1
КОНСТИТУЦІЙНІ ТА МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ
ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Астаф'єва Кристина Юріївна, здобувач
ступеня вищої освіти бакалавр 4 курсу
юридичного факультету Інституту
кримінально-виконавчої служби;

Науковий керівник: Мамука О. В.,
викладач кафедри пенітенціарної
діяльності Інституту кримінально-
виконавчої служби

**ВИБОРЧЕ ПРАВО ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ
ВОЛІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ АСПЕКТ**

У Конституції України закріплені основні права, людини та громадянина, які є основою законодавства нашої держави, та забезпечують демократичність управління. Стаття 63 Конституції України визначає, що засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду [1]. Питання, що пов'язані з дотриманням конституційних прав засуджених, є актуальним як з точки зору теорії права так і з боку практики. Це обумовлено, в першу чергу, тим, що завжди існували порушники, злочинці, до яких потрібно застосовувати певні засоби впливу для їх виправлення, але водночас вони не повинні суперечити їх правам та порушувати їх, адже ці люди також є членами нашого суспільства. Саме на дотриманні прав ми будемо здатні побудувати в незалежній і суверенній Україні насправді демократичну і правову державу.

Науковці приділяють немало уваги питанню дотримання прав ув'язнених. Так, серед провідних українських вчених, що займалися вивченням прав засуджених до позбавлення волі, відомі такі як: М.І. Бажанов, І.Г. Богатирьов, О.М. Джу́жа, А.А. Музика, Ю.В. Чоботарьова та інші.

Розглядаючи право засуджених до позбавлення волі брати участь в управлінні державними справами, так як ст. 38 Конституції України визначає право громадяни вільно обирати і бути обраними в органи державної влади й органи місцевого самоуправління, слід зазначити, що Основним законом та Законами України «Про вибори Президента України» і «Про вибори народних депутатів України» не встановлено обмежень щодо права обирати Президента України та народних депутатів України, особами, які утримуються в установах виконання покарань України [1; 2; 3]. Але засуджені до позбавлення волі не повністю можуть реалізовувати своє активне виборче право через заборону їхньої участі у місцевих виборах. Так, відповідно п.7 ст.3 Закону України «Про місцеві вибори» громадяни України, які за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі, вважаються такими, що не належать до жодної територіальної громади та не мають права голосу на місцевих виборах [4].

Щодо пасивного виборчого права, то у ст. 51 Закону України «Про вибори Президента України», визначено, що Центральна виборча комісія реєструє кандидата на пост Президента України навіть при отриманні відомостей про судимість, не погашену і не зняту у встановленому законом порядку [2]. Виходячи з цього можна дійти до висновку, що теоретично засуджені до позбавлення волі можуть реалізовувати пасивне виборче право і висувати свою кандидатуру на пост Глави держави. Але при цьому особам, що мають судимість, заборонено ставати народним депутатом України, бо у ст. 76 Конституції України та ст.9 Закону України «Про вибори народних депутатів України» містяться забороняючі норми, відповідно до яких не може бути обраним до Верховної Ради України громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку [1; 3]. На нашу думку зазначене питання потребує вирішення, адже у законодавстві попри відсутність заборони засудженими обиратися на пост Президента України немає механізму (опису) заборони в реалізації цього права.

Законослухняність є одним з важливих обмежень виборчого права. Разом з цим законом не заборонено обговорення питань, пов'язаних з виборами, отриманні пов'язаної з ними інформації. Така деполітизація виправної системи в нашій країні склалася на початку дев'яностих років минулого століття.

Щодо іноземного законодавства, то згідно з ч. 1 ст. 3 британського Акту про народне представництво 1983 року, особа, що перебуває в ув'язненні, котре вона відбуває у виправному закладі на виконання вироку, не може голосувати на законних підставах на будь-яких парламентських виборах чи на виборах до органів місцевого самоврядування, це пов'язується з тим, що на момент проведення виборів така особа не перебуває на місці свого постійного проживання. У Франції обмеження виборчих прав засуджених кваліфікують як недієздатність, що є наслідком минулої поведінки, котра не дозволяє бути впевненому у тому, що дана особа з честю і гідністю виконає свій громадянський обов'язок [5, с. 65-66]. Особливістю обмеження виборчого права засуджених до позбавлення волі є те, що такі особи позбавляються виборчого права довічно, а за незначні проступки тимчасово. Позбавлення виборчих прав може бути припинене законом про амністію, наступним виправданням чи закінченням строку кримінального покарання. Таким чином, у переважній більшості країн (Великобританія, Мексика, Росія, Франція та ін.) відсторонення від участі у голосуванні обмежується періодом реального відбування покарання у вигляді позбавлення волі. Водночас у деяких штатах США обмеження виборчих прав зберігається і після звільнення в'язня, статистичні данні 2009 року показали, що через судимість у США у виборчому праві були обмежені близько 5,3 млн. громадян [5, с. 66].

Загалом такі обмеження передбачаються законодавством, але в Ірландії засуджені до позбавлення волі на юридичному рівні не позбавлені виборчого права, але фактично здійснити його не можуть, через те, що виборчі дільниці не створюються в місцях позбавлення волі. У нашій країні як і в більшості інших обмеження у виборчому праві не пов'язуються зі складом злочину, проте у Франції і ФРН обмеження виборчих прав

жорстко пов'язане з вчиненням злочинів проти виборчої системи [5, с. 66].

Отже, вітчизняне законодавство встановлює деякі обмеження до виборчих прав засуджених до позбавлення волі. Але загалом такі обмеження є зрозумілими, через умови в яких знаходиться ув'язнена особа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

2. Закон України «Про вибори Президента України» від 05.03.1999 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/474-14>.

3. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17.11.2011 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>.

4. Закон України «Про місцеві вибори» від 14.07.2015 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/595-19>.

5. Стрекалов А. Є. Система обмежень виборчих прав громадян / А. Є. Стрекалов // Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід : матеріали між нар. наук.-практ. конф. (Луганськ, 21-22 квітня 2011 року). - Луганськ, 2011. - С. 64-66.